

Porkoláb Imre dandártábornok:

ASZIMMETRIKUS KONFLIKTUSOK TAPASZTALATAI A NEMZETBIZTONSÁGI TANÁCSADÓ SZEMSZÖGÉBŐL¹

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző H. R. McMaster, Trump amerikai elnök nemzetbiztonsági tanácsadójának karrierjén keresztül mutatja be az aszimmetrikus konfliktusok tapasztalatain alapuló vezetői magatartást. Megállapítja, hogy a jövőben olyan vezetőkre van szükség, akik képesek átfogóan értelmezni egy válsághelyzetet, stratégiai szinten gondolkodnak, értelmezni tudják a szociológiai különbözőségekből adódó vezetési helyzeteket, képesek bevonni a saját szervezetükön kívüli, akár a saját gondolkodásmódjuktól jelentősen eltérő nézőpontot képviselő személyeket, csoportokat vagy szervezeteket is a megoldás keresésébe, és komplex helyzetekben, időnyomás alatt is képesek újszerű adaptív megoldásokkal előállni.

KULCSSZAVAK: vezetés, stratégia, gondolkodásmód, szemléletváltás, aszimmetrikus hadviselés, McMaster

BEVEZETÉS

Donald Trump, az Amerikai Egyesült Államok elnöke 2017. februárban a lemondásra kényszerülő Michael Flynn helyett Herbert Raymond McMaster altábornagyot nevezte ki a nemzetbiztonsági kabinet élére. Sokak számára meglepő lehetett az elnök döntése, de azok, akik ismerik „HR” életútját, úgy gondolják, hogy személyében a lehető legjobb embert sikerült kiválasztani az adott pozícióra.

Ebben a tanulmányban azt elemzem, hogy vajon mit gondol az új nemzetbiztonsági tanácsadó a háború változásáról, hiszen az ő szemlélete nagymértékben hatással lehet az amerikai doktrínára a jövőben, illetve milyen következtetéseket vonhatunk le McMaster tapasztalataiból a jövő hadviselésére és a vezetőképzésre vonatkozóan.

Ennek érdekében két olyan eseményt vizsgálok meg cikkemben, amelyek bemutatják McMastert mint katonai vezetőt. Az első a Tal Afar-i művelet Irakban, amelyben a tábornok (akkor még ezredesként) kiemelkedő szerepet kapott, és nagy valószínűséggel rengeteg tapasztalatra tett szert az aszimmetrikus műveletek terén. A másik pedig egy előadás a háború jövőjéről, amelyet az amerikai Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központja

¹ A tanulmány bővített változata a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt égisze alatt működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the Ludovika Research Group.

Das Werk wurde im Rahmen des Prioritätsprogramms mit Identitätsnummer KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 mit dem Titel „Entwicklung des Öffentlichen Dienstes gerichtet auf Gute Regierungsführung“ in der Ludovika Forschungsgruppe fertiggestellt.

(CSIS²) rendezvényén tartott, és amelyen már tábornokként ismertette elképzeléseit a jövővel kapcsolatban. Mielőtt azonban ismertetném ezt a két eseményt, röviden bemutatom H. R. McMaster személyiségét.

Az egyik legjobb barátja, John Nagl, aki több mint húsz évig dolgozott vele, így vélekedett róla:³ „HR az egyik legönfejtűbb, legkedvesebb, legönfeláldozóbb személy, akit valaha ismertem. Minden idegszálával azon mesterkedik, hogy Amerika nemzeti érdekeit szolgálja.”

A jellemzésből az is kitűnik, hogy McMasternek nemcsak éles esze, de humora is van. Mindemellett arra hívja fel a figyelmet, hogy McMaster képes foggal-körömmel harcolni azért, amiben hisz, és jó katonaként a vezetői szándék maximális figyelembevételével cselekedni. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a tábornoknak nincs gyakorlata azon a komplex politikai hadszíntéren, amely a nemzetbiztonsági kabinetet jellemzi. Jó kapcsolatot tart fenn viszont a nyugállományú tábornokból védelmi miniszterre kinevezett James Mattiszal és (a szintén volt tengerészgyalogos) John Kelly belbiztonsági miniszterrel.

MŰVELETI TAPASZTALATOK

A Tal Afar-i művelet az első olyan igazán sikeresnek mondható felkelés elleni művelet volt, amelyben az Iraki Szabadság hadművelet részeként amerikai katonák részt vettek Irakban. A műveleti területért felelős 3. páncéloszred parancsnoka Herbert Raymond McMaster ezredes volt, aki a siker kivívása érdekében az összecsapások során elméleti tudását a gyakorlatba átültetve leleményesen és alkotó módon összeállított elképzelés alapján – az erők és eszközök egyidejű alkalmazásával, azok széles tárházát bevetve – a műveletek teljes spektrumában hajtott végre egyszerre védelmi, támadó és országépítő műveletet.

Kezdeti nehézségek az aszimmetrikus konfliktusok megértése terén

Az iraki hadszíntéren 2005. novemberben meglehetősen megkérdőjelezhető sikerrel hajtották végre a felkelés elleni műveleteket. Ennek fő oka az volt, hogy a nemzetközi koalíció – amelyben az erők döntő többségét még ebben az időszakban is (vagyis több mint két és fél évvel a konfliktus kezdete után) az amerikaiak adták – nem értette a felkelés elleni hadviselés lényegét.

Egy felmérés szerint,⁴ amelyet az amerikai csapatok körében hajtottak végre a hadszíntéren, az alakulatparancsnokoknak csak mintegy 20%-a értette a felkelés elleni hadviselés elveit. Az alakulatparancsnokok további 60%-a próbálta ugyan megérteni a doktrína lényegét, de azt a gyakorlatba átültetni már nem tudta. Különösen kényelmetlenül érezték magukat akkor, amikor a felelősséget át kellett adni a legalacsonyabb szinteken szolgáló parancsnokoknak.

A legnagyobb baj a maradék 20%-kal volt, akik teljes mértékben figyelmen kívül hagyták a felkelés elleni hadviselés elveit, és a hagyományos hadviselés szabályai szerint harcoltak egy aszimmetrikus konfliktusban, ezzel is táptalajt biztosítva az egyre jobban kibontakozó ellenállásnak.

² Center for Strategic and International Studies.

³ An old Army friend dishes on National Security Adviser H. R. McMaster. Rawstory, 2017. február 22. <http://www.rawstory.com/2017/02/an-old-army-friend-dishes-on-national-security-adviser-h-r-mcmaster/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 30.)

⁴ A felmérés végrehajtását George W. Casey tábornok (a nemzetközi erők parancsnoka Irakban, 2004–2007) engedélyezte.

Abból a 20%-ból pedig, akik ösztönösen alkalmazták a felkelés elleni hadviselés főbb eleveit, különösen kiemelkedett egy személy, akinek tevékenysége később legendássá vált az iraki hadszíntéren.

McMaster pályafutása és a hagyományostól eltérő szemlélete

McMaster harcokcsizóként kezdte pályafutását. A Sivatagi Vihar művelet idején – 1991-ben – századosként harcolt egy kisebb alakulat parancsnokaként,⁵ és már akkor nevet szerzett magának. Amikor az általa vezetett páncélosfelderítő-század váratlanul szembetalálkozott az iraki Köztársasági Gárda túlnyomó fölényben lévő kötelékével, a csak kilenc harcokcsiból álló századával maradéktalanul elpusztította a nyolcvan járműből álló ellenséges köteléket,⁶ veszteség nélkül.

Később McMaster – már őrnagyként – a gerillaellenes hadviselés témában írta a doktori disszertációját,⁷ amelyet később könyv formában is megjelentettek. A provokatív írás sokaknak felkeltette az érdeklődését, és rengeteg kritikát váltott ki a szárazföldi haderőben, mivel azt a következtetést vonta le, hogy a Pentagonban szolgáló tábornokok a hatvanas években alapvetően rosszul mérték fel a vietnami helyzetet, és félretájékoztatták az elnököket. A vezérkari főnökök egyesített bizottságának akkori elnöke, Hugh Shelton tábornok a könyv megjelenésekor támogatólag lépett fel, és utasította valamennyi alárendelt négycsillagos parancsnokát, hogy olvassák el a könyvet, és gondolkozzanak el a tartalmán.

McMaster mindig is szerette a hadtörténelmet, és amikor a disszertációját írva a West Point Katonai Akadémián tanított, egyre mélyebben tanulmányozta a bőségesen rendelkezésre álló, de csak kevesek által ismert gerillaellenes, illetve felkelés elleni hadviselésről szóló könyveket és dokumentumokat. Az úgynevezett alacsony intenzitású konfliktusokat a kilencvenes években a tábornokok döntő többsége nem nevezte háborúnak.

Később McMaster a Központi Parancsnokságon (CENTCOM⁸) töltött be beosztást, és meggyőzte Abizaid tábornokot, hogy alakítsanak ki egy kisebb könyvtárat az elérhető gerillaellenes, illetve felkelés elleni irodalomból annak érdekében, hogy mindenki hozzáférhessen. A gyűjteményben nemcsak a klasszikusok szerepeltek, hanem helyet kapott minden olyan könyv is, amelyeket időközben aktív vagy nyugállományú katonák írtak a felkelés elleni hadviselés során szerzett tapasztalataikról.

McMaster 2003. decemberben felterjesztett John Abizaid tábornok, a CENTCOM parancsnoka részére egy 13 oldalas tanulmányt, amely az iraki megszállást elemezte a felkelés elleni hadviselés szempontjából. A tanulmány részeként kidolgozott pár olyan követelményt, amelyek teljesítése mindenképpen szükséges a siker kivívása érdekében, eközben nagymértékben támaszkodott egy 1962-ben készült tanulmányra,⁹ amelyről már addigra sokan elfeledkeztek, valamint a legfrissebb iraki tapasztalatokra.

⁵ A 2. páncélosfelderítő-ezred kötelékében egy kilenc M1 Abrams harcokcsiból és 12 Bradley M2 gyalogsági harcjárműből álló felderítőkötelék, az ún. Eagle Troop parancsnoka volt. <http://thestrategybridge.org/the-bridge/2016/2/26/eagle-troop-at-the-battle-of-73-easting> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 30.)

⁶ Az ellenséges kötelék többek között 28 harcokcsit és 16 páncélozott szállító harcjárművet tartalmazott.

⁷ H. R. McMaster: *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, the Joint Chiefs of Staff, and the Lies that Led to Vietnam*. Harper, New York, 1998.

⁸ Central Command.

⁹ A RAND Corporation által készített 170 oldalas tanulmányt még a vietnami háború elején írták, és a gerillaellenes hadviselés akkoriban fellelhető legjobb szakértői egyhetes szimpóziumának a következtetéseit foglalta össze.

A tanulmány elején David Galula¹⁰ gondolatai köszönnek vissza, amikor McMaster így fogalmaz: „*A gerillákat pusztán katonai eszközökkel nem lehet legyőzni, hiszen csak a gazdasági segítségnyújtás és a politikai rendezés oldja meg azokat az alapvető problémákat, amelyek a felkeléshez vezetnek. Ha a katonai műveleteket nem hangolják össze a politikai célokkal, vagy nem támogatja azokat gazdasági fejlesztés, akkor azoknak csak egyféle hatása lehet: még inkább elidegenítik a lakosságot, ezáltal csökken a rendelkezésre álló információ a szemben álló felekről, és ezáltal nemhogy gyengítenénk, hanem csak még erősebbé tesszük a gerillákat Irakban.*”

McMaster gyakorlati tapasztalatai a felkelés elleni hadviseléssel kapcsolatban

McMaster 2004. júniusban lehetőséget kapott arra, hogy a gyakorlatban is bebizonyítsa elméletei helytállóságát. Ekkor kapta meg a 3. páncélosfelderítő-ezred parancsnoki beosztását.¹¹ Az 5200 fős ezredet a következő év februárjában Irakban vetették be. McMaster a parancsnokság átvételét követően haladéktalanul elkezdte a kiképzési követelmények átalakítását, az alárendelt parancsnokok körében pedig több száz példányt osztott szét a gerillaellenes, illetve a felkelés elleni hadviselés klasszikusainak könyveiből azzal, hogy azokat haladéktalanul olvassák el. Azokat, akiket a legalkalmasabbnak ítélte, azonnal arabnyelv-tanfolyamra küldte. Az eredetileg Bagdad déli részére tervezett köteléket hamarosan átvezényelték a Ninive tartományi Tal Afarba, amely közel negyedmillió kisváros volt közel a szíriai határhoz.

Tal Afarban korábban a felkelés elleni tevékenységet mélységeiben értő Petraeus vezérőrnagy által vezetett alakulat, a 101. légi szállítású hadosztály (a korábbi nehézségeket felismerve) rendezett viszonyokat alakított ki. A művelési terület déli részén az első évben Charles Swannack vezérőrnagy a 82. légi szállítású hadosztály parancsnokaként keményvonalas megközelítést alkalmazott Fallúdza és Ramádi térségében az ellenség felkutatására és elpusztítására koncentrálván. Eközben északon a Petraeus vezérőrnagy által vezetett hadosztály a felkelés elleni hadviselés elveit követve a lakosság befolyásolására törekedett. Swannack régiójában az ellenállás csak nőtt, Petraeus hozzáállása viszont kezdeti sikereket hozott.

Petraeus távozása után – mivel nem állt megfelelő erő a rendelkezésére – az iraki északi régió stabilizálásának feladatát egy jóval kisebb¹² létszámú dandár vette át, amely nem rendelkezett a felkelés elleni hadviseléshez szükséges ismeretekkel. Ennek eredményeként az ellenállók hamarosan visszaszivárogtak a városba, ahol a legradikálisabb szunniták kiképző központokat alakítottak ki, és egész Észak-Irakra kiterjedő műveleteket irányítottak.¹³ Abu Muszab az-Zarkavi, a lefejezésekről elhíresült egyik legradikálisabb ellenzéki vezető is itt képezte a Szíriából beáramló harcosokat. Egyes adatok szerint McMaster megérkezésekor

¹⁰ David Galula (1919–1967) francia katonatiszt volt, katonai attaséként közelről figyelte az indokínai háború eseményeit, majd századparancsnokként részt vett az algériai háborúban. Két könyvében is foglalkozott a felkelés elleni hadviseléssel.

¹¹ Az alakulat eredeti angol megnevezése: 3rd Armored Cavalry Regiment.

¹² A Petraeus tábornok alakulatát váltó kötelék körülbelül egyharmada volt a korábban ott állomásozó erőknek, és Tal Afar „biztosítására” egy századnyi katona, mintegy 130 fő jutott.

¹³ Besenyő János–Prantner Zoltán–Speidl Bianka–Vogel Dávid: Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016, 29–30.

500–1000 fő közé volt tehető az ellenálló fegyveresek száma,¹⁴ akik teljesen irányításuk alatt tartották a települést, és a lakosságot megfélemlítve uralták a területet.

McMaster alakulata 2005. július elején a 82. légi szállítású hadosztály egyes alegységeivel és különleges műveleti erőkkel megerősítve megkezdte a Tal Afar elleni műveletet. Maga a művelet az iraki háború első klasszikus, több fázisban végrehajtott felkelés elleni művelete volt, amelyet nem a magasabbegység parancsnokság utasítására, hanem teljesen önállóan terveztek és hajtottak végre. Mind a mai napig a Tal Afar-i művelet¹⁵ klasszikus beépített területen vívott felkelés elleni esettanulmányként szerepel a témával komolyan foglalkozó nemzetek oktatási és kiképzési anyagai között. Három hónap sem kellett hozzá, és McMaster alakulata megtisztította a várost.

Tapasztalatok a Tal Afar-i műveletekkel kapcsolatban

A Tal Afar-i művelet története természetesen rendkívül összetett. Az eredmények nem jöttek azonnal, számos kudarc előzte meg a sikert. Az egyértelmű politikai, valamint a felső katonai vezetés iránymutatásának hiánya miatt a Tal Afarban harcoló katonák egyfajta „lázdók” voltak maguk is. A washingtoni téves iránymutatás ellen lázdó, kezdeményezőkésséggel és felelősségérzettel, valamint stratégiai látásmóddal megáldott „lázdók” rádöbrentek arra, hogy a felső vezetés által meghatározott célok elérése érdekében változtatni kell az alkalmazott módszereken.

A később ismertté vált úgynevezett „clear-hold-build” stratégia¹⁶ 2005-ben még nem létezett mint jóváhagyott stratégiai koncepció. Tal Afar a felkelők szemszögéből kulcsfontosságú terület volt, hiszen a helyi lakosság körében itt tudtak legeredményesebben olyan összecsapásokat generálni, amelyek tömeges elégedetlenséghez vezettek.

Az amerikai erők a legmodernebb eszközökkel voltak felszerelve. M1A2 Abrams harcokocsik, M3A2 Bradley páncélozott szállító járművek, különböző önjáró tüzérségi eszközök, M1114 Humvee terepjárók a szükséges toronyfegyverzettel, valamint szervezetszerű AH–64D Apache, OH–58D Kiowa és UH–60 Black Hawk helikopterek álltak a rendelkezésükre.

A különleges műveleti erőket McMaster a művelet előkészítésének időszakában arra használta, hogy információt szerezzen a valós helyzetről. A különleges erők tisztjei amúgy is híresek voltak arról, hogy rendfokozattól függetlenül megmondták a véleményüket, de ez ebben a helyzetben jól jött McMasternek, mivel azok már egy ideje a területen hajtottak végre műveleteket, így ők rendelkeztek a legátfogóbb képpel a valós helyzetről. Chris Hickey alezredes, a 2. század parancsnoka szintén nagyon sokat tett annak érdekében, hogy sikerüljön átfogó képet alkotni a helyzetről. Igyekezett találkozni minden helyi vezetővel, még

¹⁴ A szerző a többnemzetiségű hadosztály törzsében a felderítőrészlegen töltött be vezető beosztást, és a 2003–2004 közötti időszakban folyamatosan hozzáfért az egész Irakra kiterjedő hírszerzési adatokhoz.

¹⁵ A Tal Afar-i művelet lefolyását George Packer élethűen összefoglalta a New Yorkerben közzétett cikkében. George Packer: The Lesson of Tal Afar. *New Yorker*, 2006. április 10. Egyéb dokumentumok szintén rendelkezésre állnak az események rekonstruálásához. Ezek között szerepel: Contemporary Operations Study Team, On Point III, „Interview with Colonel H. R. McMaster”. Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, KS, 2008. január 7.; Jay B. Baker: Tal Afar 2005: Laying the Counterinsurgency Groundwork. Army, 2009. június; Christopher J. Lamb–Evan Musing: Secret Weapon: High Value Target Teams as an Operational Innovation. Washington D.C., National Defense University Press, 2011. március.

¹⁶ Megtisztítási-megtartási-építési. Ez a stratégia katonák és civilek tevékenységét is igényli. Mező András: Felkelés elleni hadviselés a doktrínákban. *Hadtudomány*, 2015, 25. (elektronikus) szám, 79–100. http://real.mtak.hu/29940/1/9_MEZO_ANDRAS.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 07.)

azokkal is, akik nyíltan vagy burkoltan támogatták az ellenállókat. A fiatal tisztek nagyon hamar ráéreztek a hatásalapú műveletekre, és igyekeztek nem látványos sikerekre törekedni, hanem valóban odafigyelni a lakosság igényeire és feltérképezni a kialakult rendkívül összetett helyzetet.¹⁷

Természetesen a fegyveres összecsapások elengedhetetlenek voltak, és amíg a város egyik részében tárgyalásokat folytattak a helyi vezetőkkel, és megpróbálták helyreállítani az akadozó áramszolgáltatást, addig a város szívében, a Surai negyedben Apache helikopterek Hellfire rakétáinak támogatásával tudták csak kifüstolni az ellenállókat a bunkereikből. A helyzet azonban nagyon különbözött Fallúdzsától, ahol hagyományos harcászati elvek szerint körbevették a várost, és szinte a földdel tették egyenlővé, nem törődve a járulékos veszteségekkel. McMaster viszont időben értesítette a lakosságot, akik elmenekültek a harcok helyszínéről. Ezzel a lépéssel McMaster elérte, hogy csak fegyveresekkel, harcosokkal kelljen szembenéznie. Emellett igyekezett megismerni a helyi kultúrát, kapcsolatokat kiépíteni a helyi vezetőkkel és emberekkel.

A kezdeti összecsapásokat követően McMaster és alárendelt parancsnokai folyamatosan mélyítették a kapcsolataikat a helyi lakossági és törzsi vezetőkkel, hogy információt gyűjtsenek a szemben álló félről. A katonák pedig, akik a helyi erőket képezték ki, szintén közeli kapcsolatba kerültek a lakossággal.¹⁸ A helyi vezetőket eleinte nagyon nehéz volt meggyőzni, de a katonák ígéretet tettek arra, hogy folyamatosan biztosítják a lakosság biztonságát egészen addig, amíg a várost nem sikerül megtisztítani a felkelőktől.

McMaster parancsára egy nyolc láb (kb. 2,5 m) magas falat is építettek a város köré, hogy ezzel is korlátozzák a felkelők szabad mozgását. Komoly összegeket fordított az alapvető szolgáltatások (áram- és vízellátás) helyreállítására és folyamatos biztosítására, mert azt is tudta, hogy ezzel is saját oldalára állítja a lakosságot.

A helyi biztonsági erők felállítása és kiképzése is a parancsnok prioritásai között szerepelt. A legmegdöbbentőbb lépése viszont az volt, hogy a szokásostól eltérően már a műveletek kezdetétől – amikor ez még rendkívül veszélyes volt – azt a parancsot adta az alárendelt alakulatoknak, hogy a városban, a lakosság által jól látható helyeken kijelölt alkalmi bázisokon verjenek táborot, és éljenek együtt a helyi lakossággal. Ezzel, hogy nem egy hatalmas, távoli táborban helyezte el katonáit, amit megközelíteni is lehetetlen, megnyerte a helyiek bizalmát, akik ezért cserébe elkezdtek használható információkat szolgáltatni a szemben álló félről. Ugyanakkor a katonák sokkal jobban megértették a helyiek gondolkodásmódját és szükségleteit is, és így elkezdődött egy valódi felkelés elleni művelet.

A folyamatos együttműködés a különleges erőkkel szintén döntő módon befolyásolta a műveleteket. McMaster összekötő tiszteket cserélt a Moszulban települt különleges műveleti parancsnoksággal, és kapott onnan egy különleges műveleti csoportot, amely néhány hónapig támogatta a műveleteket. Az együttműködés során a legtöbb esetben a különleges műveletiek által szerzett információkat hasonlította össze a hagyományos erők által üzemeltetett ellenőrző pontok és helyőrségek által gyűjtött információkkal. Azok jól kiegészítették egymást. A különleges erők a városban magában nem nagyon hajtottak végre közvetlen műveleteket,

¹⁷ Az itteni tapasztalatokat több más műveletben is felhasználták, például az afrikai kontinensen is. Bővebben: Besenyő János–Lóderer Balázs: Az afrikai kontinensen tevékenykedő civil szervezetek elemzésének lehetőségei. *Hadtudomány*, XXIII. évfolyam, 2013/3–4. szám, 97–103. http://mhht.eu/hadtudomany/2013/3_4/Hadtudomany_2013_3-4_9.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 06.)

¹⁸ Packer: i. m.

azokra McMaster többnyire a saját erőit vette igénybe, akik ott éltek az adott területen. A különleges műveleti erők kinetikus képességeit inkább a városon kívüli területeken igényelte.

Kevésbé ismert tény, hogy a műveletek során a különböző szervezetek és ügynökségek segítségét is igénybe vették a szervezetek közötti együttműködés kialakítása és fenntartása érdekében. Többek szerint ez a fajta együttműködés – melyet ún. ügynökségek közötti csoportok¹⁹ segítségével hajtottak végre – volt a döntő tényező a siker kivívása szempontjából. Ez a szervezeti alkalmazási forma nem volt ismeretlen akkoriban, hiszen a különleges erők már 2004 vége felé ezen az elven működtek. Az ilyen együttműködés – amely harcászati szinten a műveleti eredményesség jelentős növekedését hozta – a hagyományos erőknél újszerű ötlet volt, és McMaster személyében első alkalommal mutatkozott fogadókészség egy ilyen szervezeti forma alkalmazására. A különleges erők és a szárazföldi csapatok parancsnokai a műveletek során három olyan új együttműködési módszert alkalmaztak, amelyek mindegyike megkívánta a különböző ügynökségek közötti szorosabb együttműködést.

Az első ilyen jellegű újítás az volt, hogy hálózatalapú célszemély-kiválasztást hajtottak végre. Ez azt jelentette, hogy a felkelők és a terroristák szervezeteit először feltérképezték, a hangsúlyt a közöttük létrejövő kapcsolatok meghatározására helyezték. Ehhez a feladathoz azonban minden ügynökségtől gyűjtöttek hírszerzési információkat, amiket aztán összevetettek és elemeztek. E módszer segítségével meghatározták a hálózat kulcsfontosságú személyeit, akiket ezt követően – szükség szerint – semlegesítettek. A második újítás a hírszerzési adatok műveleti képességekkel történő harmonizálása volt. A hírszerzés és a műveletek teljes összehangolásával sokkal megalapozottabb döntéshozatali környezetet (helyzettudatosságot) teremtettek a parancsnok számára. A harmadik újítás a terroristák és a felkelés elleni tevékenységek összehangolása volt. Mindhárom újításhoz szükség volt arra, hogy addig példátlan módon együttműködjenek a különleges erők a hagyományos erőkkal, illetve az összes műveletben szerepet játszó egyéb szervezettel és ügynökséggel.

A megfelelő parancsnoki szemléletmód alkalmazása meghozta a sikert. Ahogyan azt McMaster egy televíziós interjúban elmagyarázta: „...*alapjában kétféle módszer létezik egy városból a gerillák kifüstölésére: körbevehetsz egy várost és a földdel teheted egyenlővé, ahogyan azt Fallúdzsában láthattuk, vagy először feltérképezheti az ember, megismerheti a helyi viszonyokat, a kultúrát, kapcsolatokat építhet, majd ezt követően be lehet nyomulni és semlegesíteni bizonyos személyeket ahelyett, hogy egész városnegyedeket rombolnánk le.*”

A Tal Afarban végrehajtott sikeres művelet rövid távon megakadályozta, hogy az-Zarkavi és az általa vezetett fegyveresek olyan kiképzőbázisként használhassák a várost, ahonnan Észak-Irakban zavargásokat kelthetnek. A lakosság a javuló életkörülményeknek köszönhetően elszigetelődött a felkelőktől, elutasították a szélsőséges nézeteket, és tömegesen mentek el szavazni 2005 végén.

A műveletnek azonban hosszú távú hatásai is voltak. McMaster képes volt az elméletet a gyakorlatba átültetni még akkor is, amikor az amerikai erők nagy többségének fogalma sem volt arról, hogyan is viselkedjen egy aszimmetrikus konfliktusban. A Tal Afar-i művelet bizonyíték volt arra, hogy a felkelők elleni elképzelések igenis működhetnek Irakban, és lendületet adott azoknak, akik át akarták alakítani az iraki stratégiát. Ez a változtatás később a Condoleezza Rice által meghirdetett „clear-hold-build” alapelvben öltött formát. Magának a műveletnek a sikere az amerikai elnökig is eljutott, aki beszédében méltatta az eredményeket.

¹⁹ Interagency teams.

Az amerikai tisztek többsége ebben az időben hazai területen nem kapott semmiféle konkrét felkészítést a felkelés elleni műveletekből, nem létezett ehhez kézikönyv.²⁰ Az amerikai hadviselési kultúra, amely erősen támadó jellegű doktrínát képviselt, nagyon nehezen birkózott meg az aszimmetrikus helyzettel. A felkelés elleni hadviselés alapján véve a haderő bevetésével kapcsolatban az erő alkalmazásának minimalizálását követeli meg, ez a gondolat pedig távol állt a legtöbb hadszíntéri parancsnoktól, hiszen ők elsősorban az ellenség felkutatására és elpusztítására koncentráltak, függetlenül annak következményeitől.

Ennek a problémának az orvoslására néhányan meggyőzték Casey tábornokot arról, hogy létre kell hozni a műveleti területen egy akadémiát, ahol a felkelés elleni (COIN²¹) tevékenységet oktatnák. Az ötlet megkapta a szükséges támogatást, és 2005. novemberben megnyitották az akadémiát, amellyel lehetőség nyílt a hadszíntérre érkező parancsnokok számára, hogy megismerkedjenek a felkelés elleni stratégia alapelveivel és módszereivel.

McMaster Irakban bebizonyította, hogy a háború az akkoriban általánosan elfogadott amerikai nézettel ellentétben – amely azt hangoztatta, hogy a technológiai fölény önmagában is elegendő a siker kivívásához – igenis nagymértékben függ az emberi tényezőtől. Az akkoriban népszerű gondolat, a haderő forradalma²² alapvetése az volt, hogy az információs technológiai fejlődésnek és a nagy precizitású fegyverrendszerek alkalmazásának köszönhetően a jövőben nem lesz szükség nagy létszámú szárazföldi haderőre és tartós hadszíntéri beavatkozásokra. Ez a nézet teljesen figyelmen kívül hagyta a háború megvívásának kulturális és pszichológiai vetületét.

Elengedhetetlenül fontos felkészíteni a haderőt arra, hogy képes legyen a változó környezethez alkalmazkodni és helyállni még akkor is, ha egy adott helyzetbe korábban még nem került.²³ A Tal Afar-i történet tanulsága azt mutatja, hogy a vezetőképzésnek döntő szerepe van az alkalmazkodási képesség fejlesztésében. Olyan vezetőket kell képeznünk, akik nyitott szemmel és tudattal kíváncsian járnak-kelnek a nagyvilágban, és képesek önállóan, a stratégiai gondolkodásmódot alkalmazva helyi szinten megfelelő döntéseket meghozni.

A képesség azonban önmagában nem elég, fel is kell őket hatalmaznunk ezzel a felelősséggel, teret engedve az építő jellegű javaslatoknak és kísérleteknek, ami nagymértékben elősegítheti a haderő alkalmazkodóképességének a javítását. A felhatalmazásnak pedig az előléptetési rendszer átalakítását is magában kell foglalnia, hogy a jövő kihívásait illetően a legrátermettebbek és a legrelevánsabb tudással rendelkezők megfelelő rendfokozattal és beosztásban végezhesék feladataikat.

A JÖVŐ HADVISELÉSE ÉS A JÖVŐ VEZETŐI

Robert Gates amerikai védelmi miniszter 2006. október 10-én beszédet mondott a washingtoni kongresszusközpontban. Az esemény önmagában nem volt túlságosan jelentős,

²⁰ Az FM 3-24: Counterinsurgency kiadványt csak 2006. december 15-én hagyták jóvá. A doktrínát Petraeus tábornok készítette és bocsátotta az amerikai erők rendelkezésére.

²¹ Counterinsurgency – fordítása: lázadásellenes vagy felkelésellenes. A szövegben helyettük általában az inkább elfogadott felkelés elleni kifejezés szerepel. Lásd Jobbágy Zoltán: Clausewitz és a kaméleon színe (Az aszimmetrikus hadviselés). *Hadtudomány*, 2015/elektronikus szám, 4–13. http://www.mhht.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/1_JOBAGY_ZOLTAN.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 07.)

²² Az eredetileg használt angol kifejezés: revolution in military affairs.

²³ Bakos Csaba Attila: Hagymányostól eltérő hadviselés, hagyományostól eltérő vezetésszemlélet. *Társadalom és Honvédelem*, 2015/3. szám, 47–48. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-2015-3_szam.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

de beszédének bizonyos elemei nagy port kavartak. Különösen a beszéd végén tett kijelentései, melyekben Gates méltatta azokat a fiatal tiszteket, „*akik olyan csatákban jeleskedtek, amelyekhez hasonlót évtizedek óta nem láttunk*”, és akik „*testközelből látták és átélték a huszonegyedik századi háborúk komplexitását*”. Beszédében kitért arra is, hogy „*ezeket az embereket meg kell tartani, és közülük a legrátermettebbeket olyan pozíciókba kell helyezni, ahonnan tapasztalataikra támaszkodva formálhatják azt a szervezetet, amiért olyan sokat áldoztak*”. Ez egyben azt is jelentette, hogy felül kellett vizsgálni az előléptetési rendszert, amely a hidegháború óta az amerikai haderőben szinte változatlan volt.

Gates szövegírója az ötletet két katonatiszt cikkéből²⁴ merítette. A cikk kitért arra, hogy a hadsereg leghatásosabban a tiszti előmeneteli bizottság révén kommunikálhatja a tisztek felé, hogy mely képességeket, illetve tudást tartja leginkább értékelendőnek és elismerésre méltónak.

A cikkírók felvetették, hogy a hagyományos és bürokratikus gondolkodású bizottság általában azokat lépteti elő, akik szintén hagyományos elveket vallanak, de napjaink konfliktusai teljesen más gondolkodásmódot követelnek meg. Az aszimmetrikus konfliktusokban ugyanis adaptív vezetési módszerekre van szükség.

A cikk végkövetkeztetése, hogy ha meg akarjuk változtatni a hadsereg szervezeti kultúráját, akkor annak a leghatékonyabb módja az, ha olyan tiszteket helyeznek megfelelő vezető beosztásba, akik képesek a változtatások végrehajtására. A haderő csak akkor lesz képes változásra, ha az előrelépés kritériuma az adaptív vezetői stílus megléte és alkalmazása.

McMaster tábornoki előléptetése

McMastert az előmeneteli bizottság abban az évben nem javasolta dandártábornoki előléptetésre. Mindazok után, ami Tal Afarban történt, ez meglehetősen konkrét üzenet volt sok fiatal tiszt számára. Az események azonban ismét váratlan fordulatot vettek. A Gates által 2007-ben frissen kinevezett Pete Geren²⁵ átnézte a tábornoki előmeneteli bizottság tagjainak névsorát. A névsor azoknak a személyeknek a neveit tartalmazta, akik a jövőbeni tábornokok kinevezésére tesznek javaslatot. Geren meglepődve tapasztalta, hogy egyetlen igazán haladó gondolkodású személy sincs a javaslattevők között.²⁶ Miután informálódott, rádöbrent, hogy ezek a tábornokok nem igazán kedvelték McMastert és a hozzá hasonló ezredeseket, akik eltértek a normáktól és újszerű dolgokkal kísérleteztek.

McMaster addigra a hagyományostól eltérő gondolkodás szimbólumává vált, ami azért volt fontos, mert a hasonló gondolkodásmódot követő fiatal tisztek számára döntő jelentőségű volt, hogy a hadsereg megjutalmazza, vagy éppen ellenkezőleg, bünteti ezt a fajta adaptív és kezdeményező viselkedésmódot. „*Ha nem lett volna ilyen okostojás, már régóta előléphetett volna*”²⁷ – hangzott el az előléptetési bizottság egyik tagjának a szájából.

²⁴ John Nagl–Paul Yingling: New Rules for New Enemies. Armed Forces Journal, 2006. október. <http://armedforcesjournal.com/new-rules-for-new-enemies/> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

²⁵ Abban az időben az amerikai védelmi minisztériumban a szárazföldi haderőnem főnöke (Army Secretary) volt.

²⁶ Fred Kaplan: Annual General Meeting. Slate, 2008. augusztus 4. http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2008/08/annual_general_meeting.html (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

²⁷ Fred Kaplan: Promoting Innovation. Slate, 2007. november 21. http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2007/11/promoting_innovation.html (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

Gates jóváhagyásával Pete Geren a tapasztaltak alapján feloszlatta az előléptetési bizottságot, és új tagokat nevezett ki. A bizottság élére a másképp gondolkodásáról szintén híres Petraeus tábornokot nevezték ki, akit kimondottan erre a feladatra rendeltek haza Irakból, ahol az éppen folyó műveleteket irányította. Abban az évben a negyven előléptetett dandártábornok között ott szerepelt Sean McFarland, aki Ramádiban az *awakening* mozgalmat²⁸ felismerve fordított a háború menetén; Steve Townsend, aki megtisztította és megtartotta Bakubah térségét; Michael Garrett, aki Bagdadtól délre, a halál háromszögének nevezett területen jeleskedett. Mellettük nyolc, a különleges műveleti erőkből szolgáló ezredes és maga McMaster is megkapta a tábornoki csillagot.

A 2007-es előléptetési bizottsági ülés fontos szervezeti-kulturális változásokat idézett elő az amerikai hadseregben. Attól kezdve előnyben részesítették az iraki és az afganisztáni hadműveleti területen sikeresen teljesítő parancsnokokat, ezenfelül a szárazföldi haderő sokkal adaptívabb szervezetté vált, amiben a folyamatos fejlődést és a jövőbeni valós kihívásokra való felkészülést nagyon komolyan vették.

MCMASTER GONDOLATAI A JÖVŐ HADVISELÉSÉRŐL

McMaster karrierje inentől kezdve ívelt felfelé, és 2016. május 4-én már altábornagyként vett részt a CSIS által szervezett katonai stratégiai fórum rendezvényén,²⁹ ahol több más haladó gondolkodóval együtt ismertette elképzeléseit a jövő hadviseléséről a szárazföldi haderőnem vonatkozásában. Az alábbiakban az előadása alapján ismertetem a jelenlegi nemzetbiztonsági tanácsadó legfontosabb gondolatait a jövő hadviseléséről.

McMaster hangsúlyozta, hogy az elmúlt ötven évben a konfliktusokban részt vevő személyek száma jelentősen megnövekedett, a hagyományostól eltérő (nem állami) szereplők megerősödtek, és napjainkban hatékonyabb érdekérvényesítésre képesek. A megnövekedett számú szereplők közötti kapcsolatok dinamikájából adódóan egy világméretű konfliktus kialakulásának az esélye megnőtt. Ebben a helyzetben az elrettentésnek alapvetően kétféle módja van. Az egyik a haderőn és a válaszcsoporttal való fenyegetésen alapul, míg a másik egy adott hadszíntér előzetes megszállását és megtartását tűzi ki célul. Ez a második stratégia képezi az orosz stratégiai megközelítés alapját, amelynek keretében egy integrált (hibrid) stratégia részeként egyszerre több hadszíntéren számos kormányzati és nem kormányzati szervezet alkalmazásával a háborús küszöb átlépése nélkül generálnak tartós konfliktust és törekednek területek elfoglalására.

Az innovációval kapcsolatban McMaster arra hívta fel a figyelmet, hogy az sokkal többről szól, mint technológiai fejlődésről. A technológiai forradalom által generált szemléletmód-változás és a szervezetek felépítésére gyakorolt hatások vizsgálata sokkal fontosabb a technológiai trendek nyomon követésénél. Éppen ezért a kaliforniai Szilícium-völgyben már régóta működő innovatív gondolkodás hatással lehet a hadviselésre. Meg kell vizsgálni, hogy egy olyan bürokratikus szervezet, mint a védelmi minisztérium, képes-e lépést tartani

²⁸ Awakening – magyarul ébredés. A nyugat-iraki el-Anbár tartományt az al-Kaida 2006 őszén ellenőrzése alá vonta, de az amerikaiak a helyi irreguláris erőkkel összefogva sikeresen kiűzték a terrorszervezet tagjait a térségből. <http://www.understandingwar.org/report/anbar-awakening-displacing-al-qaeda-its-stronghold-western-iraq> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

²⁹ Harbingers of Future War: Implications for the Army with Lieutenant General H. R. McMaster. 2016. május 4. <https://www.csis.org/events/harbingers-future-war-implications-army-lieutenant-general-hr-mcmaster> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 09.)

a megváltozott környezetből adódó innovációs versennyel. Az innováció – vagyis a legújabb technológiák eljuttatása a harcoló csapatokhoz a legköltséghatékonyabb és a leggyorsabb módon – létkérdés napjainkban. A műveleti szerepvállalás mellett nagyon komoly hangsúlyt kell rá helyezni, hogy a közeljövő konfliktusaiban az egyre dinamikusabb környezeti viszonyok között is képesek legyünk hatékonyan reagálni a felmerülő biztonsági kihívásokra.

Azt is fontos felismerni, hogy képesnek kell lennünk szinte folyamatosan fenntartani a műveleteket számos régióban. McMaster szavaival élve: „*Nincsenek rövid távú megoldások a komplex és hosszú távú problémákra.*” Mindez azt jelenti, hogy növelni kell az interoperabilitást a haderőn belül, a kormányzati és a nem kormánysszervezetek között, és összességében pedig a nemzetközi közösségben. Fel kell ismernünk, hogy az egyszerre több régióban és több hadszíntéren jelen lévő kihívások csak kormányközi és nemzetközi összefogással oldhatók meg.

Az egyik legfontosabb hadszíntér az információ, amely összefüggésben áll az emberi dimenzióval. Az Iszlám Állam sikerei a toborzás területén egyértelműen arra engednek következtetni, hogy az információs hadszíntérre és annak az emberi elmére gyakorolt hatására napjainkban nagyobb figyelmet kell fordítani. Nem szabad azt hinni, hogy az információs hadszíntéren elég csupán védekezni. Proaktivitásra van szükség annak érdekében, hogy megelőzzük a jövőbeni összecsapásokat.

A modern biztonsági kihívások közös jellemzője, hogy arra törekednek: a területet és az emberek szemléletmódját, valamint az erőforrásokat vonják ellenőrzésük alá. Ez McMaster véleménye szerint azt jelenti, hogy a szövetségesekre sokkal nagyobb szükség van, mint valaha. Arra kell törekednünk, hogy megakadályozzuk a válsághelyzetek kialakulását, de a helyi viszonyokat jól ismerő szövetségesek nélkül ez lehetetlen. Fontos az amerikai haderő összhaderőnemi jellegének erősítése is, hiszen az egyes haderőnemek csak egymással együttműködve lesznek képesek szembenézni a jövőbeni kihívásokkal. A komplex politikai és emberi dimenziókat is magában foglaló konfliktushelyzetek ezenfelül csak kormányközi összefogással oldhatóak meg.

KÖVETKEZTETÉSEK

A jelenlegi dinamikus változó komplex biztonsági környezetben minden haderő arra kényszerül, hogy folyamatosan változzon, átalakítva meglévő rendszereit és munkafolyamatait. A tanulmányban arra hívtam fel a figyelmet, hogy az átalakítás egyik sarokköve az emberi dimenzió. Véleményem szerint a megfelelően kiválasztott vezetők és az általuk vezetett emberek jelentik a legértékesebb erőforrást a szervezetben, akik egy adaptív felkelés elleni stratégia elérésének nélkülözhetetlen szereplői.

Azért van szükség a vezetők kiválasztásával és fejlesztésével kapcsolatos elképzelések átgondolására, mert a biztonságpolitikában a hagyományos nemzetállami szereplők mellett egyre nagyobb szerephez jutnak a különböző nem állami szereplők, úgymint a nemzetközi szervezetek, a multinacionális vállalatok, a nem kormányzati szervezetek, illetve sok esetben a nemzetközi bűnözői és terrorista csoportok is.

McMaster tapasztalatainak, illetve az Amerikai Egyesült Államok programjainak elemzésével, a jövőben várható biztonsági kihívások és a szemben álló felek által tanúsított magatartásformák változásának vizsgálatával arra a következtetésre jutottam, hogy a hadviselés és a válsághelyzetek megoldása a jövőben is alapvetően az emberi akaratok összecsapásán múlik.

Ebből következően a vezetők előrelátása és döntései, a feladatot decentralizáltan végrehajtó alegységek vezetettsége, kezdeményezőképesége és összetartása nagymértékben befolyásolja a siker kivívását.³⁰ Mindehhez a hagyományos módszereken túl szükség van stratégiai előrelátásra, amely segít a jövőbeni veszélyforrások feltérképezésében és a felkészülésben. Egy további fontos összetevője egy innovatív stratégiának a műveleti sebesség növelése, amely önmagában hordozza a döntéshozatali képességek és a végrehajtás képességének a felgyorsítását is. Végezetül pedig szükség van stratégiai hálózatokra, hogy saját szervezetünkön kívüli partnerekkel összefogva, együttesen tudjuk elérni a kitűzött céljainkat.

Az írásomban említett integrált stratégiai megközelítés nem a távoli jövő, hanem napjaink változó környezetének szükségszerűsége. Ahogyan azt David Fastabend nyugállományú vezérőrnagy is megfogalmazta, valaki vagy alkalmazkodik a környezetéhez, vagy elpusztul.³¹ A tét tehát óriási, az idő pedig sürget minket.

Annak érdekében, hogy a Magyar Honvédség képes legyen a jövőben is sikeresen felvenni a harcot egy rendkívül adaptív ellenféllel szemben, szem előtt kell tartanunk, hogy a hadviselés sikere alapvetően az emberi leleményességen múlik. Éppen ezért McMaster példájából kiindulva a honvédeknek fejleszteniük kell azokat a képességeiket, amelyek alkalmassá teszik őket a változás elfogadására, a váratlan dolgok kezelésére, a rendkívül gyors döntéshozatalra és a komplex viszonyok megértésére, illetve fel kell őket hatalmaznunk a vezető szándékával egyező gyors – szinte azonnali – cselekvésre, akár rendkívül extrém viszonyok között is.

Ha a fejlesztés egyik sarokkövéként kezeljük az emberi állományt, akkor olyan kognitív előnyre tehetünk szert, amely válsághelyzetben képes rövid idő alatt feltérképezni a szemben álló fél képességeit, és egyfajta kognitív dominanciát alakíthat ki.³² Ehhez szükség van az oktatás és a képzés, valamint a gyakorlatok rendszerének az áttekintésére és megreformálására, a megfelelő képességekkel rendelkező vezetők új elvek szerint történő kiválasztására és a vezetői képességfejlesztés megreformálására.

A jövőben olyan vezetőkre van szükség, akik képesek átfogóan értelmezni egy válsághelyzetet; stratégiai szinten gondolkodnak; értelmezni tudják a szociológiai különbözőségekből adódó vezetési helyzeteket; képesek bevonni a saját szervezetükön kívüli, akár a saját gondolkodásmódjuktól jelentősen eltérő nézőpontot képviselő személyeket, csoportokat vagy szervezeteket is a megoldás keresésébe; és komplex helyzetekben, időnyomás alatt is képesek újszerű adaptív megoldásokkal előállni.

³⁰ A küldetésorientált vezetés tehát sikeresen ötvözi a hagyományos katonai tervezés előnyeit, valamint a tanulásban és alkalmazkodásban rejlő lehetőségeket. Jobbágy Zoltán–Czeglédi Mihály: Mission Command, Auftragstaktik és a szövetségi összhaderőnemi műveletek. Seregszemle, 2016/2. szám, 86–94. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/59672/seregszemle_2016_02.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 09.)

³¹ David A. Fastabend–Robert H. Simpson: Adapt or Die: The Imperative for a Culture of Innovation in the United States Army. Research Paper, Army War College, 2005. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army/culture_of_innovation.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 02. 09.)

³² Napjaink legfrissebb kutatásai nemcsak a technológia fejlődését segítik, hanem az emberi fizikai és kognitív képességek magasabb szintre történő emelését is. Az ellenálló képesség területén (reziliencia), a vezetéselméletekben, illetve a tanulás és képzés területén számos olyan újszerű eredményt lehet felfedezni, amelyek elősegítik a kognitív dominancia kialakítását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Baker, Jay B.: *Tal Afar 2005: Laying the Counterinsurgency Groundwork*. Army, 2009. június.
- Bakos Csaba Attila: *Hagyományostól eltérő hadviselés, hagyományostól eltérő vezetészmélet*. Társadalom és Honvédelem, 2015/3. szám. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-2015-3_-szam.original.pdf
- Besenyő János–Lóderer Balázs: *Az afrikai kontinensen tevékenykedő civil szervezetek elemzésének lehetőségei*. Hadtudomány, XXIII. évfolyam, 2013/3–4. szám. http://mhtt.eu/hadtudomany/2013/3_4/Hadtudomany_2013_3-4_9.pdf
- Besenyő János–Prantner Zoltán–Speidl Bianka–Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016.
- Contemporary Operations Study Team, On Point III, „Interview with Colonel H. R. McMaster”. Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, KS, 2008. január 7.
- Fastabend, David A.–Simpson, Robert H.: *Adapt or Die: The Imperative for a Culture of Innovation in the United States Army*. Research Paper, Army War College, 2005. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army/culture_of_innovation.pdf
- Harbingers of Future War: Implications for the Army with Lieutenant General H.R. McMaster. 2016. május 4. <https://www.csis.org/events/harbingers-future-war-implications-army-lieutenant-general-hr-mcmaster>
- Jobbágy Zoltán: *Clausewitz és a kaméleon színe (Az aszimmetrikus hadviselés)* Hadtudomány, 2015/elektronikus szám. http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/1_JOBBA_GY_ZOLTAN.pdf
- Jobbágy Zoltán–Czeglédi Mihály: *Mission Command, Auftragstaktik és a szövetségi összhaderőnemi műveletek*. Seregszemle, 2016/2. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/59672/seregszemle_2016_02.pdf
- Kaplan, Fred: *Annual General Meeting*. Slate, 2008. augusztus 4. http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2008/08/annual_general_meeting.html
- Kaplan, Fred: *Promoting Innovation*. Slate, 2007. november 21. http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2007/11/promoting_innovation.html
- Lamb, Christopher J.–Musing, Evan: *Secret Weapon: High Value Target Teams as an operational Innovation*. Washington D.C., National Defense University Press, 2011. március
- McMaster, H. R.: *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, the Joint Chiefs of Staff, and the Lies that Led to Vietnam*. Harper, New York, 1998.
- Mező András: *Felkelés elleni hadviselés a doktrínákban*. Hadtudomány, 25. (elektronikus) szám, 2015. http://real.mtak.hu/29940/1/9_MEZO_ANDRAS.pdf
- Nagl, John–Yingling, Paul: *New Rules for New Enemies*. Armed Forces Journal, 2006. október. <http://armedforcesjournal.com/new-rules-for-new-enemies/>
- Packer, George: *The Lesson of Tal Afar*. New Yorker, 2006. április 10. <http://thestrategybridge.org/the-bridge/2016/2/26/eagle-troop-at-the-battle-of-73-easting>
<http://www.rawstory.com/2017/02/an-old-army-friend-dishes-on-national-security-adviser-h-r-mcmaster/>
<http://www.understandingwar.org/report/anbar-awakening-displacing-al-qaeda-its-stronghold-western-iraq>